

دیدگاه سنت گرایان نمی‌تواند ملاک ساخت مسجد باشد

در نشست دهمین جلسه از سلسله نشست‌های خدایخانه مؤسسه اشراق عنوان شد: دو جریان سنت گرایان و اندیشه فقیهان در مورد مسجد دو گرایش متفاوت را به ما عرضه می‌کنند، محکمترین روش فقه است ولی اندیشه سنت‌گرایان و عرفا بر مبنای تجارب فردی و درونی است که نمی‌تواند ملاک ساخت مسجد باشد.

در نشست دهمین جلسه از سلسله نشست‌های خدایخانه مؤسسه اشراق عنوان شد: دو جریان سنت گرایان و اندیشه فقیهان در مورد مسجد دو گرایش متفاوت را به ما عرضه می‌کنند، محکمترین روش فقه است ولی اندیشه سنت‌گرایان و عرفا بر مبنای تجارب فردی و درونی است که نمی‌تواند ملاک ساخت مسجد باشد.

به گزارش خبرنگار مهر، دهمین جلسه از سلسله نشست‌های خدایخانه به همت اتاق فکر معماری کارگروه فرهنگ و تمدن مؤسسه اشراق با ارائه **هادی اصغریان جدی**، رئیس گروه طراحی شرکت توسعه فضاهای فرهنگی در خصوص بازدید از استامبول و مساجد موجود در این شهر آغاز شد.

وی منشأ مساجد موجود در این شهر را مسجد ایاصوفیه عنوان کرد و گفت: این مسجد با مصالح سنگ ساخته شده و دارای عظمت بسیاری است. بعد از اینکه مسلمانان بر قسطنطنیه تسلط یافتند بر آن مناره‌ها را اضافه کردند در کنار مسجد ایاصوفیه، قصر توپقاپی و مسجد سلطان احمد قرار دارند. مسجد سلطان احمد و دیگر مساجد عثمانی براساس طرح ایاصوفیه ساخته شده‌است و امروزه نیز ملاک ساخت مساجد همین الگو قرار گرفته است.

وی با بیان اینکه این معماری را خاص عثمانی و ترکیه باید دانست، تأکید کرد: معماری مساجد در ایران را باید معماری ایرانی بدانیم زیرا منشأ این دو معماری کاملاً متفاوت است هرچند هر دو گرایش معماری مسجد را به نمایش می‌گذارند لیکن با توجه به سنت معماری سرزمین خود شکل گرفته اند.

فاضل سجادی، دبیر اتاق معماری در خصوص جریان‌های بررسی شده در نشست‌های خدایخانه گفت: دو جریان سنت گرایان و اندیشه فقیهان در مورد مسجد دو گرایش متفاوت را به ما عرضه می‌کنند. این دو بینش سؤالاتی را پیش روی ما قرار می‌دهد. آیا باید مساجد را به خاطر هویت تمدنی با شکوه تمام ساخت و یا مساجد را باید به صورت بسیار ساده و در حد قد انسان بدون سقف اساسی بنا کرد؟

وی با بیان سیر تاریخی شکل‌گیری مسجد در دوران ابتدایی اسلام و اضافه شدن گنبد و مناره در قرن چهارم به کالبد مساجد شبستانی به جریان‌های امروزی پرداخت و دو جریان را پر رنگ شمرد.

سجادی گفت: جریان اول در دوره مدرن تجربه‌های جدیدی را شروع کرد. این جریان مبتنی بر جریان‌های دانشگاهی و مسابقات معماری و ژورنالیزم معماری است و جریان دوم که بیشتر در عرصه ساخت فعال است سازنده‌های گنبد و مناره‌های برنجی می‌باشد که هر دو جریان ما را از آنچه معماری مسجد باید باشد دور می‌کند.

عطا بیگدلی که در نشست خدایخانه اندیشه‌های فقها در خصوص مسجد را ارائه داده بود گفت: فارق از ملاحظات اجتماعی و طبیعی که همیشه در عالم واقع مورد نظر است باید بر موضع اصیل درباره مسجد برگشت. مسجد ساختاری نیست که محل ظهور و بروز تجلیات فرهنگی ما باشد. مسجد محل تکثر و تنوع آرا و معماری نیست و از نظر فقه نباید مسجد محل هنر نمایی باشد.

وی با بیان اینکه ما باید به دنبال رعایت حداکثر مستحبات و مکروهات و واجب و حرام در مسجد باشیم گفت: محکم‌ترین روش فقه است و با استدلال عقلی و نقلی پیش می‌رود ولی اندیشه سنت‌گرایان و عرفا بر مبنای تجارب فردی و درونی است که نمی‌تواند ملاک ساخت مسجد باشد.

بیگدلی با تأکید بر ساخت مسجد به ساده‌ترین شکل گفت باید حداقل‌های اقلیمی در ساخت مسجد رعایت گردید و مساجد ترکیبی از فضای باز و بسته بوده و فضای باز مکشوفه آن غالب بر دیگر فضاها باشد.

دکتر سعید طاووسی که بحث تاریخی مسجد نبی را در نشست‌های خدایخانه ارائه داده بود ضمن تأیید مطالب بیگدلی گفت: مهم بحث حجیت است. در عالم شهود محکی وجود ندارد و قابل استناد برای دیگران نیست.

وی با بیان اینکه سنت‌گرایان در مورد مسجد تمام نقش و نگارهای آن را بازگشت به طبیعت و عالم مخلوق خداوندی تأویل می‌کنند گفت مسجد پیامبر در مدینه خود شکل گرفته از عناصر طبیعی بود و لازم به تأویل نیز ندارد.

طاووسی سادگی را اصلی اساسی، مطابق اخبار تاریخی در مورد مسجد نبی دانست و گفت: محتوای مسجد مهم‌تر از صورت بوده و کارکرد مهم‌تر از قالب مسجد است و مهم اینست که پیامبر در کجا نماز گذارده است و متبرک شده بنابراین آنجا محلی برای احداث مسجد می‌شده است.

وی در پایان سخنانش اظهارداشت: عمده‌ی احکام ساخت مسجد بر سادگی آن دلالت دارد و این موضوع از لحاظ تمدنی بسیار مهم است. اگر دست معماران ما با الزام ساخت مناره و گنبد بسته نشود مسلمانان ایده‌های بسیار بهتری ایجاد خواهد شد. مهندس جدی نیز با تأیید این صحبت مسجد طراحی شده برای دانشکده معارف دانشگاه تهران و حیاط آن را نمونه‌ای از کیفیاتی مانند آرامش و تأمل و صبر در یک حیاط دانست که در ظرفیت فضایی در آن تأمین شده و در کل معماری‌ای دارد که محدود در نمادها نشده است.

بخشی از مشاوران کمیسیون اجتماعی شورای شهر با بیان اینکه مرز سادگی را باید مشخص کرد گفت: سادگی مورد نظر مهندس جدی با اندیشه‌ی عرضه شده در مورد فقه بسیار فاصله دارد.

وی علاوه بر نحوه ساخت مسجد مباحث شهری در مورد مسجد را مورد تأکید قرار داد و گفت: عدم برنامه ریزی منظر شهر باعث شده است که مسجد در میان توده ساختمان‌ها در شهر گم شود. سؤال امروز این است که آیا باید مسجد و نمادهای آن در منظر شهری مورد تأکید قرار بگیرد؟ و آیا مسجد تشخیص می‌خواهد و این تشخیص با چیزی تحقق می‌یابد؟

مهدی عزیزی که دیدگاه مستشرقان را در نشست خدایخانه ارائه داده بود با بیان اینکه محدوده فقه در معماری و یا هر هنر دیگر مشخص کردن چارچوبهای کلی است، گفت: مسجد و معماری آن در فقه کلیتی را مانند حرام بودن طلا کاری و مکروه بودن صور ذی روح را مشخص کرده است، لیکن در خصوص استفاده از طرح و نقش خاص و یا انواع قوس ها نظری ندارد اینجاست که معمار بایستی تصمیم بگیرد و این بخش کار عمده ساخت مسجد را تشکیل می‌دهد.

وی با تأکید به استفاده از سنت هزارساله مسجدسازی در ایران مساجد باقی مانده از گذشته را نمونه های عینی و کاملی دانست که باید مورد دقت قرار بگیرد و با شناخت نقاط قوت و ضعف مساجد تاریخی آنها را الگوی معماری مساجد در عصر حاضر قرار داد.

مهدی فاطمی در مورد مباحث اجتماعی مسجد گفت: ساختار اجتماعی مسجد را می‌سازد و مسجد از ساختار اجتماعی پشتیبانی می‌کند. مسجد نیازهای اجتماعی را تولید می‌کند و با فضای خود آن را ارزاق می‌کند.

وی با تأکید بر امام جماعت مسجد گفت: مسجد باید کارکرد های اجتماعی داشته‌باشد مانند زمان جنگ که مرکز پشتیبانی و اعزام به جبهه بوده است. باید در مساجد امروز نیاز خانواده ها برآورده‌شود.

عزیزی در پایان سخنانش محور شهر را مسجد دانست و گفت: محور مسجد هم امام جماعت مسجد است و تمام تجارب موفق امروز، مانند مسجد صنعتگران مشهد منوط به امام جماعت است.